ISSN 1561-6894

NR 1 (162) 2017

Nauka i Studia

Przemyśl
Nauka i studia
2017

Савіна Н., д.е.н., професор, Капраль О.
Національний університет водного господарства та природокористування

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

В статті, на основі вітчизняного досвіду, досліджено процес формування державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків. Визначені суб'єкти та форми державного регулювання інвестиційної діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів. Охарактеризовані методи стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків. Запропоновані заходи щодо залучення банків до безпосередньої участі у реалізації державної інвестиційної політики.

Ключові слова: *державна інвестиційна політика, інвестиційна діяльність комерційних банків, державна політика стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків.*

І. Вступ.

Вкладення капіталу здійснюється у сфери, де можна отримати максимальний дохід. Як наслідок спостерігається масовий відтік грошових коштів із виробничої сфери. Для того, щоб банки стали основою відродження реального сектора економіки, необхідні відповідні зміни в нормативній базі, зокрема: встановлення рівних прав для всіх інвесторів; введення спрощеної процедури реєстрації і реалізації будь-яких застав, включаючи незавершене будівництво; введення позасудового механізму стягнення безсумнівної заборгованості та механізму виборчої поступки прав вимоги; визначення повноважень банків щодо використання блокування накопичувального рахунку позичальника. Ці заходи сприятимуть зміні існуючої нині тенденції замкнутого обігу фінансових ресурсів на альтернативний процес перетікання їх із посередницької сфери у виробничу.

Таким чином, здійснення комерційними банками інвестиційної діяльності пов'язано з високим ступенем ризику. Тому виникає необхідність у формуванні механізму державного регулювання інвестиційної діяльності комерційних банків, який би забезпечував відповідний рівень безпеки банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів.

II. Постановка задачі.

Питаннями державного впливу інвестиційної політики комерційних банків займались провідні вітчизняні науковці такі, як: О. Д. Вовчак [6], Л. С. Головко [1], Л. І. Дідківська [1], О. О. Печенко [5], Б. І. Пшик [5], М. М. Чернуха [4] та ін. Проте, формування механізму державного регулювання потребує глибших досліджень та відповідності до вимог сучасного фінансового ринку. Метою статті є дослідження практики формування державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків на основі вітчизняного досвіду.

III. Результати дослідження.

Науковці Л. І. Дідківська та Л. С. Головко зазначають, що «державна інвестиційна політика – це діяльність держави щодо регулювання інвестиційної діяльності з метою реалізації цілей економічної, науково-технічної та соціальної політики; комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову, підвищення ефективності національної економіки» [1, С.117].

Законодавством України у сфері банківської діяльності визначено, що банк має право здійснювати діяльність щодо інвестицій [2].

Інвестиціями вважаються всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [3].

Державне регулювання – це сукупність інструментів, за допомогою яких відповідні органи держави на базі законодавства та в межах своєї компетенції здійснюють вплив на процес функціонування тієї чи іншої сфери суспільного життя, основне завдання якого полягає не у скасуванні принципів і механізмів ринкового регулювання, а в тому, аби сприяти створенню сприятливих умов для активації діяльності господарюючих суб'єктів на основі ринкового механізму [4].

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що державне регулювання інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів здійснюється суб'єктами – Національним банком України (НБУ) і Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) у визначених законодавством формах (рис. 1.).

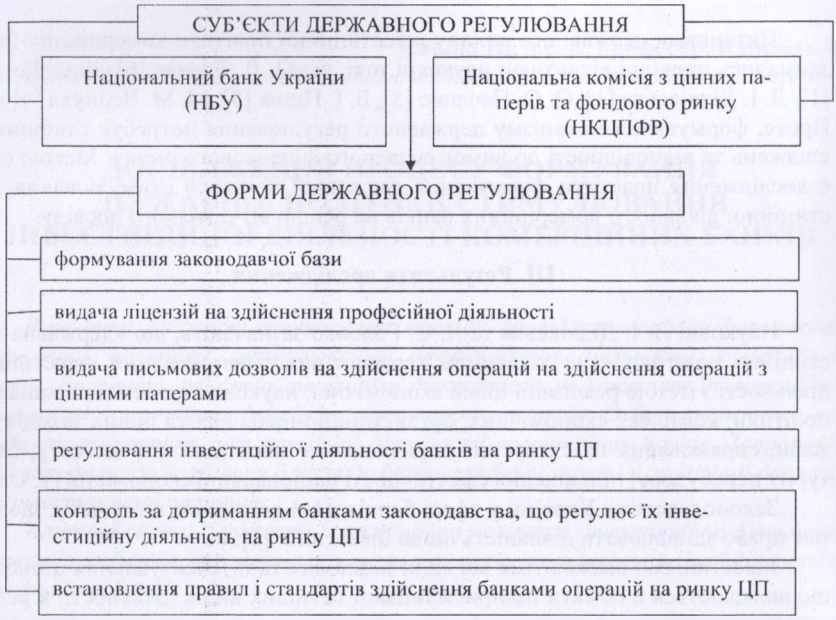

Рис. 1 – Державне регулювання інвестиційної діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів

Джерело: розроблено автором на основі [2-3]

Рис. 1 демонструє, що держава здійснює ключову роль у здійсненні регулювання інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів. Формами державного регулювання інвестиційної діяльності комерційних банків є такі: створення (формування) законодавчої бази; видача ліцензій на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів; видача письмових дозволів на здійснення операцій з цінними паперами; регулювання інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів; контроль за дотриманням банками законодавства, що регулює їх інвестиційну діяльність на ринку цінних паперів; встановлення правил і стандартів здійснення банками операцій на ринку цінних паперів та ін. При цьому головним завданням державного регулювання є узгодження інтересів усіх суб'єктів фондового ринку шляхом встановлення необхідних обмежень і заборон у їхніх взаємовідносинах, а також непряме втручання у їх діяльність.

Суб'єкти процесу регулювання інвестиційної діяльності банків – Національний банк України і Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, що мають подібні форми але відмінний вплив на діяльність комерційних банків в зазначеному напрямі. Так, НКЦПФР має більше функцій щодо регулювання процесу

інвестиційної діяльності комерційних банків шляхом ліцензування певного виду професійної діяльності на фондовому ринку та застосування відповідних санкцій за порушення ліцензійних умов, а НБУ стосуються функції щодо нагляду за дотримання комерційними банками законодавства та нормативно-правових актів НБУ.

На нашу думку, суб'єкти державного впливу на інвестиційну діяльність комерційних банків мають: забезпечувати можливість накопичення необхідних коштів для інвестування, за потреби розділити ризик інвестиційної діяльності з банками, сприяти підвищенню прибутковості інвестиційної діяльності банків.

Важливе місце у структурі державного регулювання інвестиційної діяльності комерційних банків займають інструменти з допомогою яких воно здійснюється. Використання таких інструментів як: нормативно-правова база, податкова політика, грошово-кредитна політика, іноземні інвестиції і державні гарантії полягає в забезпечені активізації інвестиційної діяльності комерційних банків, яка потребує умов формування інвестиційних ресурсів та напрямів їх розподілу, що має сприяти підвищенню прибутковості інвестиційної діяльності.

Із зазначеного видно, що інвестиційна діяльність для комерційних банків – це інструмент диверсифікації активів, засіб підтримки ліквідності та джерело отримання прибутку. У свою чергу макроекономічна політика держави, здійснюючи регулювання інвестиційної діяльності банків, спрямована на розширення сфери банківського інвестування та підвищення його ефективності, а також на захист інтересів вкладників.

Заохочуючи комерційні банки до здійснення інвестиційної діяльності, держава може застосовувати різноманітні методи стимулювання, такі як:

- податкове стимулювання (зниження ставки податку, інвестиційна податкова знижка, відміна податків на реінвестування, податкові угоди з іншими країнами, податкові кредити);
- фінансове стимулювання (прискорена амортизація, пільгові кредити, інвестиційні гарантії, безвідсоткові кредити);
- інфраструктурне забезпечення (надання земельних ділянок у безоплатне користування або за пільговими цінами, надання необхідних приміщень у безоплатне користування або за пільговими цінами) ;
- стимулювання конкретних інвестиційних проектів (цільове фінансування ресурсозберігаючого обладнання, цільове фінансування проектів, зорієнтованих на підвищення кваліфікації, перепідготовку кадрів, поліпшення умов праці, сприяння у проведенні техніко-економічного обгрунтування проектів).

Державна політика стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків має розробляти ефективні заходи щодо залучення їх до безпосередньої участі у реалізації державної інвестиційної політики такі, як:

- посилення ролі держави в інвестиційному процесі (розвиток механізму державних гарантій та обсягу державних інвестицій);
- створення сприятливого клімату для іноземних інвестицій;
- активне проведення селективної інвестиційної політики;

- збільшення обсягів залучених та запозичених ресурсів банків, що допоможе отримати додаткові можливості для інвестування.

Однак, науковці зазначають, що на даний час залишається багато проблемних питань, які потребують додаткового вивчення, а також відповідного теоретичного, методичного та практичного вирішення, зокрема [7]:

- відсутність дієвого механізму банківського інвестування, недосконалість важелів державного впливу у напрямку здійснення банківським сектором операцій, послуг щодо акумулювання грошових коштів фізичних та юридичних осіб і їх трансформація у кредити та інвестиції;
- низький ступінь впровадження вітчизняними банками нових інвестиційних продуктів, методів аналізу та управління інвестиційною діяльністю.

У свою чергу О. Д. Вовчак звертає увагу й на такі проблеми як зобов'язання держави перед комерційними банками: «…з метою активізації інвестиційної діяльності банків держава повинна їм по-перше, забезпечити можливість накопичити необхідні для цього кошти; по-друге, розділити з ними ризик інвестиційної діяльності, зумовлений економічним становищем країни; по-третє, сприяти підвищенню прибутковості інвестиційної діяльності» [8, с. 22].

Треба відмітити, що окрім перелічених проблем активізації інвестиційної діяльності банків є й інші, проте заходи, щодо підвищення стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків залежить суто від державної політики. Тому шляхи подолання проблем – це заходи держави, спрямовані на стабілізацію розвитку економіки, а саме стабільна нормативно-правова база та режим оподаткування, підтримка фінансової стійкості учасників інвестиційних проектів, а також розробка чіткого механізму регулювання спільної діяльності банків та держави у сфері інвестування.

На основі вивчених головних проблем активізації банківської інвестиційної діяльності в Україні, чинників державного впливу, а також форм, методів та інструментів, що створюють відповідний механізм державного впливу на інвестиційну діяльність банківських установ, стає можливим формування сучасної моделі державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків. Такий механізм має забезпечити оптимальне співвідношення прибутковості та ризику, враховуючи інтереси і банків, і держави.

Зважаючи на проведені дослідження, можемо сформувати авторське визначення механізму державного впливу на інвестиційну діяльність комерційних банків – це система економічних відносин, яка через суб'єкти державного регулювання, застосовуючи форми, методи та інструменти, забезпечує національну економіку інвестиційними ресурсами, шляхом фінансування довгострокових вкладень та формування заходів реалізації державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків.

IV. Висновки.

Отже, механізм державного впливу на інвестиційну діяльність комерційних банків є головним рушійним елементом для створення моделі державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків.

Виходячи з проведених досліджень, вважаємо, що інвестиційна модель – це пріоритетний напрям держави на середньо- і довгострокову перспективу, спрямований на її розвиток. А побудова дієвої моделі державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків має стати концептуальною в основі інвестиційної політики країни. Оскільки вітчизняна економіка, потребує термінових структурних реформ, то формування ефективної державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків є однією з передумов їх успішного впровадження.

Таким чином, для забезпечення повноцінної реалізації всієї системи цілей і завдань державного регулювання інвестиційної діяльності необхідно впроваджувати в практику формування державної політики стимулювання інвестиційної діяльності комерційних банків відповідні принципи, взявши за основу зарубіжний досвід розвинених країн, що й буде об'єктом дослідження у наступних наукових дослідженнях.

Література

1. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головко. – К . : Знання, 2006. – 5-е вид. стер. – 213 с.
2. Закон України про банки і банківську діяльність // Нац. банк України. – К ., 2012. – 119 с., ст. 47.
3. Закон України про інвестиційну діяльність // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 47 . – Ст. 646, ст. 1.
4. Чернуха М. М. Особливості становлення та розвитку адміністративно-правового регулювання інвестиційною діяльністю в Україні / М. М. Чернуха. – 2011. – Режим доступу : http:www.nbuv.gov.ua.
5. Пшик Б. І. Актуальні проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності в Україні / Б. І. Пшик, О. О. Печенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fkd.org.ua/article/download/37325/33535.
6. Вовчак О. Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні [Текст] / О. Д. Вовчак // Кредоінвест. – 2006. – № 11. – С. 20–22.